

2819 volnarnic, (ki narejajo volnéno blago); v njih je bilo naloženega 96 milijonov dóllarjev kapitala. (En dóllar je 2 gld. 10 kr.) A leta 1890. je bilo že samo 1312 volnarnic, v njih naložen kapital se je pa zmnožil na 136 milijonov dóllarjev. In povsod je tako: čim bolj se vzvečujejo tvornice, tem menj jih je: večje žró manjše; a tem menj razmeroma se potrebuje tudi delavcev, ker je več in popolnejših strojev. Tudi tukaj opazujemo že prej omenjeno «znižbovanje»: Vedno menj je bogatašev, a ti grozansko bogaté; na drugej strani pa bolj in bolj raste množica nemaničev. Kam bi nas to dovélo, če se neprekesno ne zajezi ta tok?

Se nekaj drugega hudo tare veleobrt: divje tekmarjenje tvorničarjev mej soboj. Čim več se blaga nadela in naprodá, tem več je kajpada izkupička in dobička. Zato se prizadevajo veleobrtniki natvoriti kolikor mogoče mnogo izdelkov, nič ne, ali premalo gleda na to, koliko se jih potrebuje, oziroma koliko se jih more «unovčiti» (v denar spraviti). Tako se naženó mnogo prevelike zaloge; z druge strani pa vsesplošno ubožavanje sili ljud k malotrebности: da kupujejo samo najnujnejše potrebščine. «Ponuj» postane večji nego «isk», vprašuje se malo za blagom, ponuja se ga pa preveč, in posledica je, da cena pada, mnogokedaj tako, da imajo tvorničarji izgubo in da ustavijo delo — v strašno nesrečo delavcem, ki na jeden mah nemale ne dela ne jéla; ali pa se jim zniža plača, kakor se je znižala lani volnarničanom (delavcem v izdelovalnicah za volno). Plačo prirezali so tudi volnarničarji v severoameriških Združenih državah za 10 odstotkov, ker jim zaradi take «preproizvaje» (preoblega izdelovanja) in neprodaje dohodki neso več dosegali stroškov. Delavci so hoteli stavkovati (štrajkati), pa tvorničarji so se jim na tistem smejali: to bi jim bil prav ljub povod, da bi jih odpústili, ko jih itak néso več toliko potrebovali.

Tako tedaj propadajo, se «znižujejo» tudi manjši veleobrtniki; še mnogo bolj pa, kakor smo videli zadnjič, mali obrtniki in rokodelci. Ti poslednji izkušajo dobiti posla v večjih podjetjih kakor delavci in s tem spet manjšajo zaslužek delavcem, ker navstaja vedno bolj več «iskárjev» nego «ponújarjev» dela, to je ker je več rok nego se jih potrebuje. Drugi se pa trudijo ohraniti za «polobrtnike» z domáčenjem, to se pravi, delajo doma, ne pri podjetniku, pa ne samosvojno, ne za sebe, ker so mu velike tvornice in velike prodajavnice prevzele naročnike in kupce, ampak za velikega podjetnika, ki mu daje služ in prevzemlje blago v svojo

prodajo. Takih «domácarjev» je več vrst. Nekateri imajo še «patent» in plačujejo davek, so tedaj še «mojstri», imajo tudi pomočnikov in vajencev; toda néso več samostalni, zakaj veleobrtniki ali prodajavnice jim izdelke naročajo in kupujejo v nadaljno prodajo. Nekateri pa prejmljejo surovino ali že kolikor toliko prirejeno in prirojeno blago ter ga za ravno tako oddajanje nekaj sami izdelujejo nekaj pa drugim, «poddómácarjem», dajejo v še cenejše izdelovanje. Taki že mnogokrat nemale mojsterstva. Še drugi — rekli bi jim «najetniki», ker so samo najeti — so pa prav za prav pomočniki in ne plačujejo nič obrtnega davka; od navadnih pomočnikov se razločujejo v tem, da delajo doma v svojej sobi, ali sami ali jim pa pomaga tudi družina, in da se jim plačuje od kosa. Včasih se združijo več takih «najetnikov», da skupno stanujejo in skupno delajo: ali samostojno jeden poleg drugega, ali pa ima kateri teh najetnikov druge za podnajetnike, da jim on daje orodje in delo, katero je on sam prevzel v svojem imenu od večjega podjetnika. Vseh teh raznih vrst «domácarji» tedaj néso več pravi samosvoji obrtniki, ker nemale več svojih kupnikov («kuntov»), ampak so samo najemniki prodajavnice ali veleobrtnikov; njih hlapci, mnogokedaj še huje: njih sužnji so. Ti njih sedanji delodajalci so jih najprej z nekrščanskim tekmarstvom spravili na nič, uničili jim obrt, ugrabili jim kruh; sedaj ga jim pa «iz usmiljenja», kakor jih radi zasmehujejo, lomijo in delé. Oni sami ne delajo nič, a prihranijo sebi glavni dobiček; njim pa plačujejo slabó in tenkó, da se Bog usmili! Švélje (mojškree) najetnice na pr. dobivajo, da naredé jedno srajco, ne celih šest krajcarjev čistega plačila. Kako bi zdravo živila ob takem, še celo v velikem mestu, in še celo, če je vdova in ima otrok — kako bi zdravo živila če prav se napéna in upíra celi Božji dan in še večji del noči! Ali se ne drži take srajce nedolžna kri zatiranega ubožca? Zato naglo hirajo, hirajo in umirajo pa tudi detéta takih ubogih najetnikov, zlasti prve mesece, v ogroznem številu. Na drugej strani se pa razbogatévajo bogatini neznansko hitro. Če bi tak šlo dalje — pri nas, kakor rečeno, smo še le v začetku kapitalizma; toda prej ali slej, če se ne preobrazijo in preuredé sedanje iznerédbe, zajedó se tudi mej nas uničevalci srednjih stanov do dóbra, in potem gorje našim obrtnikom; zato pravim: če bi tak šlo dalje, «znižbalo», zatrló se bi do malega vse, kar se sedaj še preživlja samostojno z delom svojih rók; bili bi sami nemaniči poleg nemnogih velebogotášev. Zato pa kličemo: Na delo za družabno preosnovo!

namen, ali pa kot klet, in varne shrambe za hišo potrebnih reči. — Vrnimo se zdaj po stopnicah nazaj na trg in pojdemo k zidu, ki obdaja tempeljsko planjavo od vshodne strani. Na sredi zidovja nahajajo se tako imenovana «zlata vrata», skoz katera se je vršil slovesen Jezusov vhod v Jeruzalem, ko je ljudstvo navdušeno klicalo Hosana in slava Sinu Davidovemu. Turki verujejo, da tisti krščanski vojskovodja ali vojvoda jim bo vzel sv. mesto, ki bo prišel skoz ta vrata; da bi se pa to ne moglo zgoditi, so jih celo zadelali in zazidali in nihče ne more dandanes skoz zlata vrata v Jeruzalem.

To je torej vse, kar nam ponuja turški Haraméš šerif, nekdanj sloveči tempeljski trg; kako je zdaj tu vse pusto in mrtvo, kako živahno pa je moralo biti ob Kristusovem času; predstavimo si v duhu judovski tempel in opazujemo, kaj se v njem in okoli njega za nas vrši zanimivega in važnega. Glejte, po stopnicah prihaja On in koraka skoz preddvor; s plamtečim očesom gleda truščeče prodajavce in menjavce; sveta jeza se ga loti in z bičem jih nažene vun, ker so hišo njegovega Očeta sprememili v prodajalnico in roparsko gnezdo. Pogosto prihaja tu sem; v lopi Salomonovi oznanja svoj Božji nauk in uči, kaj je prava miloščina; uboga vdova, ki je darovala 2 vinarja z dobrim čistim na-

menom, dala je več, kakor farizeji bogatini, ki so cele svote metali v tružico pa zato, da bi jih ljudje videli in hvalili. — Tukaj v templu pomilosti prešestnico in osramoti njene tožnike. Na praznik šotorov, ko je duhovnik z zlatim vrčem vodo zajemal iz Studenca Siloe, kliče On z mogočnim glasom: kogar žeja, naj pride k meni in naj pije. Tukaj kliče gorjé farizejem, ki so tempel onečastili in jim prerokuje: «Glej, vaša hiša vam bo ostala pusta;» ker se pa njegovi učenci čudijo in mu rečejo: «Glej, kakšno kamenje in kakšna stavba! odgovori resno: «Vidite to velikansko zidanje? Ne eden kamen ne bo ostal na kamenu».

Da, on je ljubil tempel, ljubil hišo svojega očeta; že kot dete se je tu daroval kot dar za grehe vesoljnega sveta; kedar je kot deček prihajal tu sem, čutil je v svojem srcu pravo izraelsko veselje, ki se izraža z besedami psalmistovimi: Veselil sem se, ker se mi je reklo: «Pojdimo v hišo Gospodovo» (Psalm 121, 1). On je ljubil tempel, ker tamóšnje daritve so ga vedno spominjale na njegovo veliko daritev; judovske daritve bile so nekako na njegovo ime napisane menjice, katere je prišel On odkupiti ali rešiti. Ko je videl pretakati kri zaklanih žertev, vskipela je tudi Njegova Najsvetejša kri, ker je vedel, da se bo tudi že kmalu prelivala. Ljubil je

Ob tla z oderuštvo in brezsrčnim izkoriščanjem, a poštenemu delu pošten zaslužek!
J. M. Kržišnik.

Dopisi.

Petrovče. (Občinska volitev.) Pri občinski volitvi v Petrovčah, katera se je vršila pri ogromni udeležbi volilcev dne 23. aprila t. l. bili so enoglasno izvoljeni in sicer v III. razredu za odbornike: Anton Koren, Makso Pristovšek, Jurij Planinšek, Jakob Rotar, Anton Puncar, Andrej Vizjak; za namestnike: Matej Stegenšek, Janez Kodela in Miha Ivanek. V II. razredu za odbornike: Miha Piliš, Franc E. Fridrich, Matija Goršek, Matija Žagar, Franc Zupanc, Franc Kodela; za namestnike: Jože Žagar, Pavel Ocvirk in Anzelm Cencelj. V I. razredu za odbornike: grof Jurij Salm, Karol Teržan, Anton Drev, Anton Vizjak, Jurij Pospeh; za namestnike: Jože Rotar, Franc Jelovšek in Janez Škoberne.

Volilci so stali na volišču trdno kakor skala, mož za možem je oddal svoj glas, eden kakor drugi, mirno se je vršila volitev in vladala je splošna navdušenost. Ta sijajna zmaga je sad in nasledek izvrstnega občinskega gospodarjenja zadnjih treh let, ta ednoglasna volitev je dokaz zavednosti in domoljubja naših vrlih volilcev. Živila Petrovska občina, živili zavedni in vrli volilci!

Kapela. (Veselica požarnega društva.) Požarno društvo Hrastje-Mota je priredilo dne 22. t. m. v prostorih gostilničarja g. Horvata pri Kapeli veselico, katera pa nas v enem oziru ni popolnoma zadovoljila. Ponovimo »v enem oziru«, kajti v obče je bila vsestransko imenitna veselica, vredna, da si jo človek zabileži. Hvale vredni bili so namreč vrli tamburaši od Sv. Petra, koji so se, čeravno povabljeni, vendar na lastne stroške potrudili sem ter se skazali izborno. Živili! Istotako se je odlikoval domači mešani pevski zbor. Ali kaj takega smo že naprej pričakovali in se temu torej nismo čudili.

Da pa nismo bili popolnoma zadovoljni, bilo je krivo, da se je veselice udeležilo primeroma premalo slovenskega občinstva in da je požarno društvo preveč skrbelo za pošiljatev nemških vabil. Ali bi se katero nemško društvo kedaj odločilo, da pošilja tudi slovenska vabila? Nikdar ne! Nemci spoštujejo svoj jezik in ga rabijo vsepovsodi. Zato tudi ni častno za nobeno slovensko društvo, ako usiljuje nemščino svojim udom in gostom.

tempel, sedež svojega razodevanja in veličastva in je tu že kot 12letni deček dal zasvetiti žarek svoje Božje modrosti; da, ljubil ga je, pa rešiti ga ni mogel, ker prokletstvo in pogubljenje ga je moralo zadeti, odkar so se v Jeruzalemu zaslíšale grozne besede: «Križajte ga! Njegova kri naj pride nad nas!» Ljubil je tempel in tempel je ljubil Njega, ker raztrgal je svoje oblačilo (zagrinjalo), ko je Gospod tam na Golgati izdihnil svojo dušo; životaril je še potem nekaj časa ali kakor sv. Tomaž Akvinski pravi, ležal je na častnem odru, kakor kak imeniten mrlič; 40 let po smrti Zveličarjevi pa je bil tudi tempel pri razdejanju jeruzalemskega mesta slovesno in za vselej pokopan.

Pa tudi judovsko ljudstvo bilo je s templjem vred takorekoč pokopano, ker je prenehalo biti izvoljeno Božje ljudstvo; sicer si je samo krivo svojega propada, ker je preveč zaupalo v tempel in v njegovo močno zidovje, Bogu je pa premalo vdano in zvesta bilo. Zato je že prerok Jeremija Izraelce opominjal: «Ne zanašajte se na lažnjive besede (krivih prerokov) in ne rekajte: Tempel Gospodov, tempel Gospodov, tempel Gospodov je» (Jer. 7, 4). — Judje si dandanes ne upajo stopiti na tempeljski trg, ker se bojijo, da ne bi onečastili skrinje zaveze, ki je še neki skrita v gori Morija; pač pa prihajajo po-